

Uitwerking van de visie op Passend Onderwijs

Zorgplicht

Ieder schoolbestuur heeft de verantwoordelijkheid een passend onderwijszorgarrangement aan te bieden aan iedere leerling die zich bij een school van dat schoolbestuur aanmeldt of bij een school van dat bestuur is ingeschreven.

Als een school een bepaald arrangement niet zelf in huis heeft, moet het bestuur van die school in samenwerking met besturen die dit arrangement wel kunnen aanbieden zorgen dat de leerling dat onderwijsarrangement aangeboden krijgt, met een gemotiveerde doorverwijzing.

1. Bestuurlijke organisatie richt zich op samenwerking

Een aantal besturen in Noord-Nederland onderschrijft de intenties van Passend Onderwijs: voor ieder kind een passende onderwijsplek uitgaande van de vraag: Wat hebben kinderen nodig. Het doel is dat er geen kinderen meer op wachtlijsten staan of thuis zitten. De invoering van de zorgplicht zal veranderingen brengen voor het hele onderwijsveld op alle niveaus. Hoewel de 'zorgplicht' hoogst waarschijnlijk pas in het jaar 2011 wettelijk wordt vastgelegd, bereiden de schoolbesturen en scholen zich nu al voor op de nieuwe taken. De schoolbesturen willen samenwerken op vrijwillige basis en hebben partners gezocht met dezelfde visie op onderwijs en kinderen. Met deze partners vormen zij een netwerk. Daarnaast maken besturen afspraken met voorzieningen die over expertise beschikken die de besturen niet zelf in huis hebben. In de samenwerking staat niet centraal hoe er wordt verwezen, maar de cultuur van een lerende organisatie waarin de teams gezamenlijk nadenken over het geven van goed onderwijs en over de hulpvragen van de kinderen. Het is een proces waarbij schoolbesturen en mensen in het onderwijs, schoolmaatschappelijk werk en jeugdzorg samen werken om een optimale aanpak te realiseren. De samenwerking en afstemming zijn een onderdeel van de zorgplicht.

Samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg is voor het vinden van de juiste onderwijsplek essentieel. Bij het vormen van het netwerk is niet allereerst de structuur, maar de cultuur van belang. Bij de start van de samenwerking is vastgesteld op welke manier: 'het kind centraal' staat. Dat hebben de besturen gedaan in de beschrijving van een gezamenlijke visie op zorg. Wat verandert er concreet voor het kind en zijn ouders? Wat betekent dat in de praktijk van de school voor alle betrokken spelers? De schoolbesturen willen komen tot een flexibel en transparant systeem waarin zowel ouders, kinderen en scholen snel hun weg kunnen vinden. Schoolbesturen nemen de verantwoordelijkheid voor alle kinderen die op hun scholen zitten en maken waar nodig afspraken met andere instellingen over de expertise die zij niet zelf in huis hebben. Met maatwerk willen zij de beste oplossing vinden voor elk kind, en met partners afstemmen en afspraken maken over de realisatie van passend onderwijs.

Verder gaan besturen en scholen waar nodig relaties aan met de lokale overheid en met organisaties zoals de bureaus Jeugdzorg, AWBZ-voorzieningen en maatschappelijk werk. Het samenwerken en afstemmen met partners in de omgeving wordt zodoende een deel van het onderwijszorgbeleid van de scholen. Het betekent dat er zorgvuldig gecommuniceerd wordt tussen school en omgeving over de invulling van de zorgplicht en over wat dat betekent voor het kind en zijn ouders. De school kiest bij de hulp op de werkvloer voor een 'gezicht' en het bestuur draagt hiervoor de eindverantwoordelijkheid.

Om de activiteiten in beeld te brengen zal vooraf de volgende vraag gesteld worden:

Investeren in het primaire proces:

- wat hebben kinderen nodig;
- wat wil de school (het bestuur);
- wat kan de school, de school beschikt reeds over:
- wat heeft de school dan nog nodig.

Mogelijke activiteiten bij de bestuurlijke organisatie zijn:

- inventariseren van lopende trajecten binnen de beleidsplannen;
- uitwisseling van kennis en activiteiten tussen de scholen/binnen het bestuur/tussen de besturen;
- in beeld brengen van de organisaties waarmee samenwerking en/of afstemming nodig is;
- maken van afspraken;
- maken van een tijdpad.

2. Versterken van de positie van de ouders

De gemeenschap van ouders, leraar en kind vormen het hart van de identiteit van de katholieke school en derhalve een wezenlijk deel van de katholieke school. Ouders en school hebben elkaar nodig en ondersteunen elkaar wederzijds. Versterking van de positie van ouders is nodig, zodat zij effectief invloed kunnen uitoefenen op de afspraken die besturen binnen het netwerk maken. Bij het realiseren van de onderwijszorgarrangementen hebben de ouders een belangrijke rol als educatief partner van het onderwijs. Voor de rol van de ouders moeten uitgangspunten worden geformuleerd, zoals bv: Educatief partnerschap is leidraad en toetssteen voor de relatie ouders – school. School en gezin hebben elkaar nodig als partners in de opvoeding. Zorgplicht betekent dat het schoolbestuur zorg draagt voor een zorgvuldige procedure om het kind een passende plek te geven, als het niet meer verantwoord is om het kind op de eigen school onderwijs te laten volgen. Elk schoolbestuur investeert daarin, zodat in goed overleg met de ouders de goede school en adequate onderwijszorg kan worden gevonden. Een geschillenregeling is nodig voor die gevallen waarin het schoolbestuur en de ouders niet tot overeenstemming kunnen komen over het zorgaanbod. Voor de manier waarop ouders betrokken worden bij het hele proces moet een keuze gemaakt worden uit de mogelijkheid van een themaraad of ouderplatform.

Om de activiteiten in beeld te brengen zal vooraf de volgende vraag gesteld worden:

Investeren in het primaire proces:

- wat hebben kinderen nodig;
- wat wil de school (het bestuur);
- wat kan de school, de school beschikt reeds over :.....;
- wat heeft de school dan nog nodig.

Mogelijke activiteiten om de positie van de ouders te versterken zijn :

- zicht krijgen op wat ouders en school willen;
- betrokkenheid ouders organiseren;
- het bevorderen van een open communicatie en dialoog;
- de ouders betrekken bij de handelingsgerichte diagnostiek;
- het betrekken van de ouderorganisaties bij de activiteiten;
- educatief partnerschap stimuleren.

Extern: opvoedingsdebat. Naast ouders gaan staan.

3. Investeren in het primaire proces

Bij Passend Onderwijs staat ieder kind met zijn mogelijkheden en talenten centraal. Het primaire proces, dat wat gebeurt in de groep tussen leraar en kind, is het aandachtspunt van het bestuur en de school. Innovatie werkt alleen als er in het primaire proces geïnvesteerd wordt. Uitgaan van de behoeften en talenten van kinderen betekent dat besturen en scholen moeten zoeken naar passende vormen van onderwijs en leren. Tot nu toe stond de vraag centraal binnen welk onderwijstype dit kind thuis hoort. Om Passend Onderwijs te realiseren is het nodig andere vragen te stellen zoals: Wat heeft dit kind nodig

en om welk onderwijs en welke zorg vraagt dit kind dan? Wat is er nodig om dat te realiseren? Scholen moeten nadenken over de vraag hoe het onderwijs kan worden veranderd.

De zwakste plek in de leerlingenzorg, blijkt uit allerlei onderzoeken, is het niveau van het proces in de klas/groep. Investeren in dit proces en de attitude, het handelen en het gedrag van leraren en anderen die een rol spelen in het primaire proces vormt de sleutel tot Passend Onderwijs. De trajecten opleiden in de school zouden vooral op dit aspect gericht moeten zijn. De leraar is de pijler voor het welslagen van Passend Onderwijs. De leraren moeten nu al de mogelijkheid krijgen om hun deskundigheid te vergroten en hun handelingsbekwaamheid m.b.t. zorgleerlingen te versterken. Investeren in mensen betekent een kwaliteitsimpuls. Daartoe zullen de schoolbesturen de scholingsbudgetten en de budgetten die zij vanwege zorg ontvangen open stellen voor een systematische en planmatige scholing en nascholing van leraren. Dit om de zorgbreedte binnen scholen te vergroten. Ook kan er een beroep gedaan worden op het scholingsfonds. Om daadwerkelijk op een zorgvuldige en adequate wijze meer kinderen verantwoord te kunnen handhaven in het regulier basis- en voortgezet onderwijs zal veel meer ondersteuning in de vorm van kleinere klassen, meer handen in de klas en onderwijsondersteunend personeel (onderwijsassistenten/orthopedagogen etc.) in het primaire proces moeten worden ingezet.

Passend onderwijs vraagt van de direct betrokken leraren en ondersteuners in de komende periode een substantiële inzet. Een mogelijkheid is dat leraren netwerken vormen zodat zij kunnen leren van en met elkaar door ervaringen en deskundigheid uit te wisselen en collegiale visitatie als krachtige vorm van kwaliteitszorg. In het kader van een juiste uitvoering van de taakbelasting van de leraar zullen besturen voldoende tijd en middelen aan de leraren verstrekken die hiervoor worden ingezet.

Voor het verkrijgen van draagvlak voor het uitvoerend personeel is betrokkenheid en zeggenschap m.b.t. de beleidsplannen en uitvoering op de verschillende niveaus noodzakelijk. De ingrijpende veranderingsoperatie van Passend Onderwijs wordt vorm gegeven vanaf de werkvloer, de 'lerende aanpak' is leidend. Zonder de directie en de man of vrouw voor de klas hierin nadrukkelijk te betrekken is het een aanpak die tot mislukken is gedoemd. Een schoolbestuur scheidt de randvoorwaarden van waaruit de school kan inspelen op de specifieke behoeften van het kind. Ook biedt het bestuur ondersteuning aan het primaire proces met de leraar als professional. Middels het onderwijsteam in de school bouwen leraren aan een professionele leergemeenschap.

Om de activiteiten in beeld te brengen zal vooraf de volgende vraag gesteld worden:

Investeren in het primaire proces:

- wat hebben kinderen nodig;
- wat wil de school (het bestuur);
- wat kan de school, de school beschikt reeds over
- wat heeft de school dan nog nodig.

Voor het realiseren van het primaire proces zijn de volgende activiteiten mogelijk:

- De leraar is voor 67% evidence based bepalend voor de kwaliteit van onderwijs. De leraar kent ook het verschil tussen pluis en niet pluis.
- Opzetten van een netwerk tussen scholen binnen het bestuur.
- Opleidingen van leraren door HBO Master SEN (gespecialiseerde leraar) voor de leraar in de klas (vergelijk Finland). Starten met één leraar per school.
- Opleiden van leraren in de school.
- Meer handen in de klas.

4. Instellen van een onderwijsteam per school (onderwijsteam)

Om het kind centraal te stellen is versterking van het primaire proces nodig. Dat primaire proces is het meest gebaat bij: deskundige en handelingsbekwame leraren (opscholing en nascholing), bijpassende beloning, een adequate ondersteuning (meer in handen in de klas) en een betrokken leraar (inspraak).

Om dat te bereiken is het instellen van een onderwijsteam op iedere school wenselijk. Aan het onderwijsteam op de school kunnen de leerkracht(en), orthopedagoog en de directeur deelnemen. Het team biedt preventieve ondersteuning wanneer hulpvragen worden gesignaleerd (HGPD). Zo'n team kan ook de toeleiding zijn tot het ene loket. Met de informatie kan eenvoudig een snelle bijdrage geleverd worden voor een indicatiestelling en kunnen er afspraken gemaakt worden over de continuering aan zorg.

Naast een verbeterde diagnosestelling, handelingsplan, aanpak, indicatiestelling en handelingsgerichte verwijzing/plaatsing is een preventieve aanpak van de problemen van zorgleerlingen binnen het regulier onderwijs nodig. Scholing en handelingsbekwaamheid van de leraar zijn hierbij cruciaal en reeds genoemd. Preventieve aanpak is een mix van deskundigheid, ondersteuning, expertise (van buiten), faciliteiten en de juiste middelen. De zorgbudgetten binnen de scholen en de middelen voor de preventieve ambulante begeleiding worden hiertoe transparant en adequaat toebedeeld aan de zorgleerling c.q. de leraar en zijn klas. Het is een vereiste om in de komende jaren het primaire proces te versterken.

Om de activiteiten in beeld te brengen zal vooraf de volgende vraag gesteld worden:

Investeren in het primaire proces:

- wat hebben kinderen nodig;
- wat wil de school (het bestuur);
- wat kan de school, de school beschikt reeds over
- wat heeft de school dan nog nodig.

Mogelijke activiteiten voor het instellen van een zorgadviesteam op een school:

- aanstellen van een onderwijsteam op iedere school (onderwijsteam);
- afspraken maken over het inschakelen van een orthopedagoog;
- afspraken maken over het inschakelen van maatschappelijk werk;
- afspraken maken met jeugdzorg, lijn via maatschappelijk werk op school.

5. Ontwikkelen van één loket.

Om tot één loket van indicatiestelling te komen kunnen de PCL en de CVI zich verbinden tot een gezamenlijk overleg met een vertegenwoordiging van zorg (Bureau Jeugdzorg, maatschappelijk werk). Vanuit dit overleg wordt dan de geïntegreerde indicatiestelling gegeven en een antwoord op vragen van kind en ouders geformuleerd. Indien wenselijk voor het kind en de ouders wordt een plan van aanpak ontwikkeld. Dit op basis van handelingsgerichte diagnostiek en uitgaande van het principe één kind, één plan. Dit betekent dat er binnen het loket een vertegenwoordiging zal zijn van onderwijskundigen en de jeugdzorg. De verschillende instanties hebben hun eigen taakstellingen en opvattingen. In onze visie zullen de onderzoekers met een zorgachtergrond en onderwijsachtergrond eenvoudiger met elkaar gaan samen werken. Na de verbrede visie op de kindontwikkeling kan er doorverwezen worden naar andere specialismen. Hoe moet dit ene loket eruit zien? In verband met de geografische spreiding van het netwerk kiezen wij voor de samenstelling van een multidisciplinair team dat flexibel ingezet kan worden. Er kan b.v. gekozen worden voor één meldpunt en afhankelijk van het aantal leerlingen dat wordt aangemeld vergadert dit team. Het uitgangspunt moet zijn dat instellingen en organisaties die een belangrijke rol spelen in de zorg en het onderwijs alle een bijdrage leveren. De frontoffice van de instellingen en organisaties blijft behouden. De backoffice kan ingericht worden als een zeer goede samenwerkingsvorm tussen hulpverleners en onderwijs. Kenmerk moet zijn flexibiliteit,

m.a.w. wij kiezen niet voor een nieuwe organisatie, maar wel voor georganiseerde hulpverlening op maat, dichtbij het kind en zijn ouders.

Om de activiteiten in beeld te brengen zal vooraf de volgende vraag gesteld worden:

Investeren in het primaire proces:

- wat hebben kinderen nodig;
- wat wil de school (het bestuur);
- wat kan de school, de school beschikt reeds over:
- wat heeft de school dan nog nodig.

De activiteiten voor het ontwikkelen van één loket zijn:

- afstemmen van de systemen van verwijzing en indicatie zoveel mogelijk op elkaar afstemmen en handelingsgericht maken;
- afspraken maken met andere instellingen of organisaties;
- opzetten meerjarenplanning onder het motto structuur over de werkwijze en samenstelling van het centrum.

6. Netwerk in kaart brengen

Van essentiële betekenis is het in kaart brengen van al de beschikbare gegevens over deelname van zorgleerlingen aan diverse sectoren. Inzicht is nodig in de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens voor onderwijs en zorg in het netwerk. Kennis is nodig van de deelnamecijfers aan speciaal onderwijs en de onderwijszorgarrangementen. Waar mogelijk kwantitatieve gegevens in relatie brengen met budgetten om zicht te krijgen op de huidige kosten. Dus de financieringsstromen in kaart brengen. De kengetallen moeten een staat van dienst opleveren voor het netwerk. Wat is nu typerend? Waar zijn we sterk in? Waar zitten knelpunten en van welke duur zijn die knelpunten? Wat zijn effecten van reeds uitgevoerd beleid? Een analyse van bestaande ontwikkelingen en investeringen is belangrijk.

De activiteiten voor het in kaart brengen van het netwerk zijn:

- verzamelen van de kwantitatieve gegevens van de zorgleerlingen;
- verzamelen van de cijfers van deelname van leerlingen aan het speciaal onderwijs;
- in kaart brengen van de financieringsstromen.